

Domino Kai är människorättsaktivist och politiskt sakkunnig för MP i Europaparlamentet.

FOTO: KRISTIAN BORG

STOCKHOLMS FRIA

Långt till lika villkor för

Stockholms romer

PUBLICERAD: TORSDAG 6 APRIL 2017, 11:10

På lördag firas romernas nationaldag på Etnografiska. Stockholms stad är inte med och arrangerar. "Det säger att romsk inkludering bara är ord, inte praktik", säger Domino Kai.

INRIKES

– Våldigt många i vårt land vet exakt hur en rom är, även om de aldrig har känt någon. Med den här dagen kan vi gå ifrån myterna. Det är ett tillfälle att se romsk kultur och lära dig om den svenskromska historien som samhället och makten har förvägrat majoriteten, säger Domino Kai, konstnärlig ledare för Svenska Internationella Roma Festival som arrangerar romernas nationaldagsfirande på Etnografiska museet på lördag (se faktaruta).

Han syftar bland annat på de romer som under förintelsen sökte en fristad i Sverige, men nekades på grund av ett inreseförbud mot gruppen.

- Vi skickade tillbaka varenda en. Vi behöver göra upp med den historien, säger Kai.

I dag bor mellan 10 000 och 15 000 romer i Stockholm, enligt kommunens uppskattning. Gruppen kan grovt delas in i svenska romer, finska romer, resande, utomnordiska romer och nyanlända romer.

- Skillnaderna kan vara större eller mindre vad gäller kulturuttryck, traditioner, seder, kläder och så vidare, men det finns väldigt mycket som förenar, säger Domino Kai.

Vad har en romsk EU-medborgare från Rumänien gemensamt med dig som finsk rom?

- Till exempel ursprungslandet Indien. I de nordvästliga språken finns mycket gemensamt och många av låneorden har vandrat genom Europa. Men också erfarenheter av diskriminering. Utsattheten förenar oss, men rasismen är paketerad på olika sätt.

Förutom en chans att glädjas och fira är romernas nationaldag ett tillfälle att lyfta den diskriminering som finns överallt i samhället, säger Domino Kai. Under en tidigare anställning på Diskrimineringsombudsmannen blev han till exempel varse att romer under bostadssökande väljs bort på grund av sitt namn.

- Det finns familjer och släkter som bott i Stockholm med omnejd i generationer. Bostadsbolagen har lärt sig känna igen familjenamn. Det är mycket vanligt, men väldigt svårt att komma åt, säger han.

På arbetsmarknaden kan romer få höra att ett jobb redan är tillsatt vid en intervju. Och i skolvärlden misslyckas lärare gång på gång med att identifiera antiziganism, enligt Kai:

– När ett romskt barn i skolan blir mobbat ses det ofta som ”bus mellan barnen”, men när z-ordet kommer fram är det inte ”bus”. Man behöver upplysa personalen om mänskliga rättigheter.

Även bland politiker och tjänstemän i Stockholms stad beskriver Kai kunskapsnivån som undermålig.

– Jag saknar kunskapshöjande åtgärder, inte för romer utan för politiker och myndighetspersoner. Otroligt många tjänstemän och politiker vet inte ens att vi har en minoritetslag.

I lagen om nationella minoriteter står bland annat att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att använda sitt språk i kontakt med myndigheter, och att språket ska skyddas och främjas. I Stockholm talas ett tjugotal olika varianter av romani chib.

Domino Kai ser också ett problem i att stadens arbete oftast sker i projektform, utan kontinuitet och med alltför små resurser.

– Man säger att man ska ta ett brett grepp kring frågan, men det tillhör inte den ordinarie verksamheten. Man får en påse pengar, det räcker till en konferens eller en broschyr eller en hemsida. Det är smulor.

Nina Satu Lundberg, en av kommunens fyra romska samhällsvägledare, instämmer i Domino Kais kritik.

– Det behövs väldigt mycket mer. Om jag fick fatta beslut skulle jag tvinga kommunerna att rikta konkreta insatser för gruppen i alla led. Särskilda lösningar behövs, för man har inte likvärdiga förutsättningar och blir inte lika behandlad, säger hon.

Riktade insatser kan handla om boendestöd för äldre, assistans i skolan, särskilda ungdomsanställningar och fritidsaktiviteter för målgruppen. Lundberg ser en stor poäng i att få dela erfarenheter med andra romer.

– Vi ser att de som hoppar av gymnasiet känner sig ensamma och utsatta. Då är det jätteviktigt att gå tillsammans med andra romer, säger hon.

Samhällsvägledarna kallas även brobyggare och är anställda för att stärka romers rättigheter i majoritetssamhället och hjälpa till i kontakter med myndigheter, till exempel att söka jobb. Det blir ofta nej direkt om man bär traditionell klädsel, berättar Lundberg.

– Kläderna skapar misstro och fördomar och man sorteras bort. Kvinnor drabbas absolut värst.

SFT har tidigare skrivit om en kallköksutbildning som var ett resultat av att brobyggarna tagit reda på vad arbetslösa romer var intresserade av på arbetsmarknaden. Utbildningen var skraddarsydd för dem. Just nu fokuserar verksamheten på att motivera unga att läsa vidare på gymnasiet, berättar Nina Satu Lundberg.

– Många har en misstro till samhället och bär med sig föräldrars erfarenheter av att inte få jobb. Men när man blir självförsörjande ger det ringar på vattnet. Barnen går i skolan, man får en social sammanhållning. Livskvaliteten ökar för hela familjen.

Att skolan innebär svårigheter för många har sin grund i att romer inte fick gå i skolan förrän på 1960-talet, säger Lundberg.

– Så många känner sig obekväma därför att man saknar skoltradition och stöd hemifrån för att klara uppgifterna. Frånvaron är väldigt hög.

Nina Satu Lundberg har arbetat som romsk samhällsvägledare sedan 2014. Målgruppen var tänkt att begränsas till Årsta, Skarpnäck, Farsta och Vantör, men behovet var stort, berättar hon:

– Jag ser att vi har skapat väldigt stora förändringar. Ingen annan kommun har gjort på samma sätt. Romer ringer från hela landet och frågar hur vi gör.

Stockholms stad begränsar firandet av romernas nationaldag till att hissa den romska flaggan i stadshuset. Domino Kai, vars evenemang på Etnografiska sker i samarbete med Botkyrka kommun, är kritisk.

– Jag tänker att det är ganska dåligt såklart. När inget händer kan det sända signalen att romsk inkludering bara är ord men inte praktik.

Fakta:

Romernas internationella dag

- Firas 8 april till minne av den första romska kongressen som ägde rum i London 1971, då romer bl a antog en gemensam flagga och nationalhymn. Kl 13-16 uppmärksammas dagen på Etnografiska museet i samarbete med Botkyrka kommun. På programmet står musik, samtal och en nyproducerad kortfilm: "Romers historia – i Förintelsens spår". Alla är välkomna.
- Stockholms stad arrangerar inga aktiviteter men "synliggör och högtidlighåller dagen genom flaggning i Stadshuset".
- Lagen om nationella minoriteter skärptes 2010 och ses nu över igen av regeringens utredare Lennart Rohdin, som ska redovisa uppdraget senast den 15 juni. Enligt regeringens strategi för romsk inkludering ska "den rom som fyller 20 år 2032 ... ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom".
- Några tidigare artiklar i ämnet: [kalköksutbildning för romer](#) och [om strategin för romsk inkludering](#).

Hanna Westerlund